

Etelä-Karjan sosiaali- ja terveystyö ja
Kymenlaakson sosiaali- ja terveystyö kuntayhtymän

SOSIAALISEN RAPORTOINNIN VUOSIKOOSTE 2021

KAAKKOIS-SUOMEN SOSIAALIALAN OSAAMISKESKUS OY SOCOM
SOSIAALITYÖN OSAAMISEN KOORDINAATIO
LAATIJA: HANNA SAVOLAINEN JA HANNA JOKIMIES
JULKAISU: TOUKOKUU 2022

Sisällys

1	JOHDANTO	2
1.1	<i>Taustatietoa sosiaalisesta raportoinnista.....</i>	2
1.2	<i>Tiedonkulun prosessit Eksotessa ja Kymsoyessa</i>	3
1.3	<i>Sosiaalisen raportoinnin määrät.....</i>	4
2	SOSIAALISEN RAPORTOINNIN TULOKSET ILMIÖITTÄIN	6
2.1	<i>Palvelujen järjestämisen ja saatavuuden ilmiöt</i>	6
2.2	<i>Yhteenveto palvelujen järjestämisen ja saatavuuden ilmiöistä.....</i>	9
2.3	<i>Asumisen ilmiöt.....</i>	10
2.4	<i>Yhteenveto asumisen ilmiöistä</i>	11
2.5	<i>Taloudellisiin asioihin liittyvät ilmiöt</i>	11
2.6	<i>Yhteenveto taloudellisista ilmiöistä</i>	12
3	YHTEENVETO	13

1 JOHDANTO

1.1 Taustatietoa sosiaalisesta raportoinnista

Tämä on ensimmäinen Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden (Eksote) ja Kymenlaakson sosiaali- ja terveystieteiden kuntayhtymän (Kymsote) sosiaalisen raportoinnin vuosikooste. Vuosikooste perustuu Eksoten ja Kymsoten sosiaalityön ammattilaisten tekemiin raportteihin sosiaalityön asiakastyössä havaituista asioista ja ilmiöistä vuonna 2021.

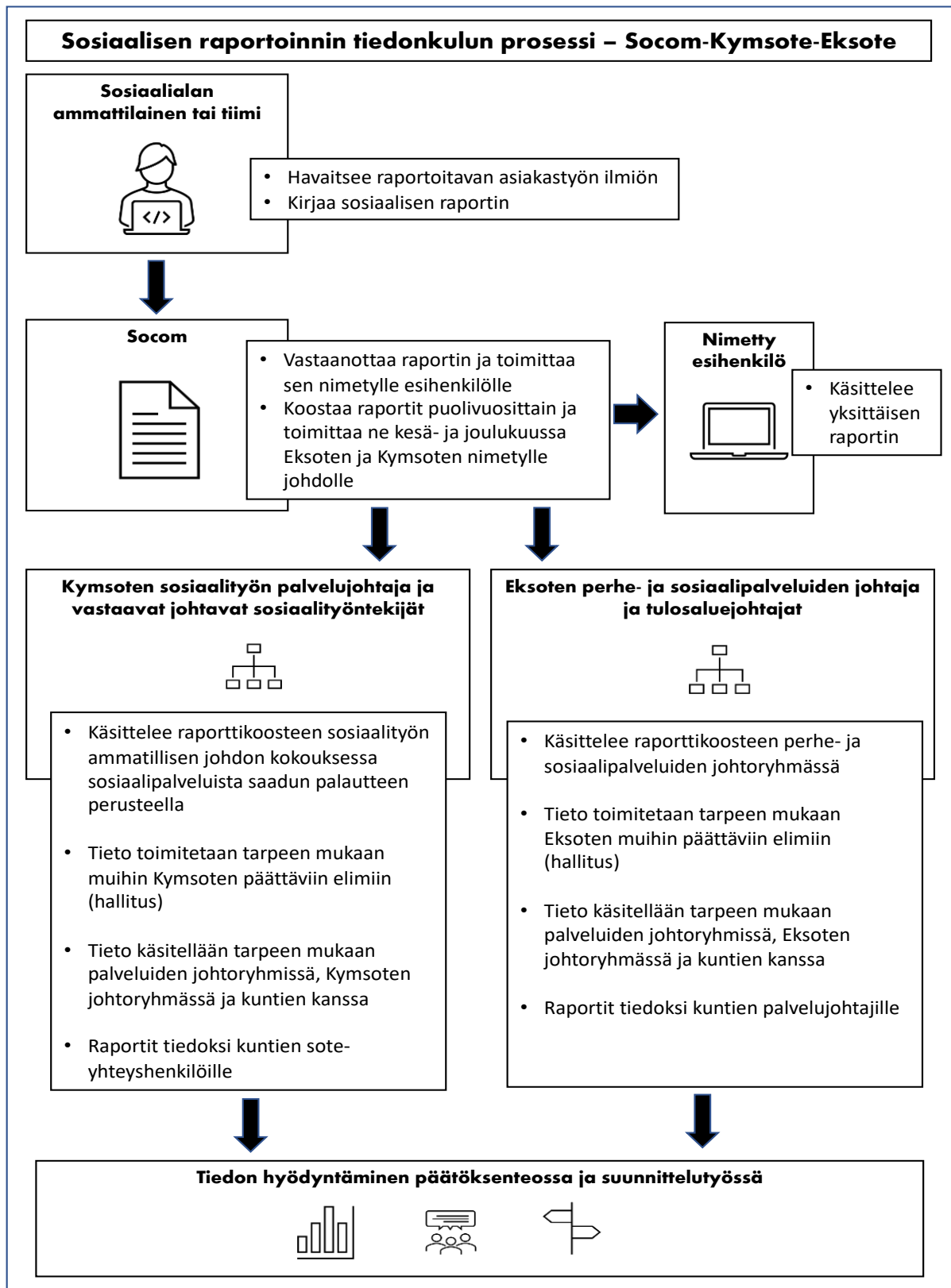
Alueella käyttöönotettu sosiaalisen raportoinnin tiedonkeruutapa pohjautuu Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Vassossa luotuun lomakkeeseen, jonka työntekijät voivat täyttää sähköisesti koska tahansa. Sosiaalisen raportoinnin lomake tuottaa laadullista tietoa sosiaalityön asiakastyöstä. Sosiaalinen raportointi tuottaa tietoa alueellisista vahvuuksista ja erityispiirteistä, yhteistyön toimivuudesta eri toimijoiden välillä sekä asiakkaiden ongelmien ja tarpeiden yhteiskunnallisista ja rakenteellisista ulottuvuuksista. Lisäksi se tuo esille palvelujärjestelmän tai työtapojen muutostarpeita.

Sosiaalinen raportointi on keskeinen menetelmä tehdä rakenteellista sosiaalityötä. Rakenteellinen sosiaalityö nojaa sosiaalihuoltolakiin (1301/2014, 7 §), jonka mukaan rakenteellisella sosiaalityöllä on huolehdittava sosiaalista hyvinvointia ja sosiaalisia ongelmia koskevan tiedon välittämisestä ja sosiaalihuollon asiantuntemuksen hyödyntämisestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Keskeistä on saada esille sosiaalialan ammattilaisilla oleva tieto asiakkaiden tarpeista ja niihin vastaamisen nykytilasta. Tuotettua tietoa voidaan hyödyntää alueella laajemman tilannekuvan taustatietona tiedolla johtamisessa esimerkiksi hyvinvointisuunnitelmia laadittaessa, mutta myös paikallisemmin ja jopa yksikkökohtaisesti palveluita suunniteltaessa ja kehitettäessä.

Sosiaalinen raportointi aloitettiin Eksotessa ja Kymsotessa vuoden 2021 tammikuussa. Sosiaalisen raportoinnin vuosikoosteen 2021 aineisto koostuu kevätkauden 1.1.-31.5.2021 ja syyskauden 1.6.-30.11.2021 raporteista. Keväällä raportoinnista vastasivat sosiaalityöntekijät ja syksyllä raportointi laajennettiin sosiaalityöntekijöiden ja sosiaaliohjaajien tehtäväksi. Työntekijät toivat raporteissaan esille asiakkaiden tarpeita ja alueellisia ilmiöitä sekä pohdittuja ratkaisuehdotuksia niihin vastaamiseksi. Vuosikooste kokoaa yhteen vuoden 2021 asiakastyön ilmiöt ja tekee näkyväksi sosiaalialan ammattilaisten havainnoimat kehittämistarpeet.

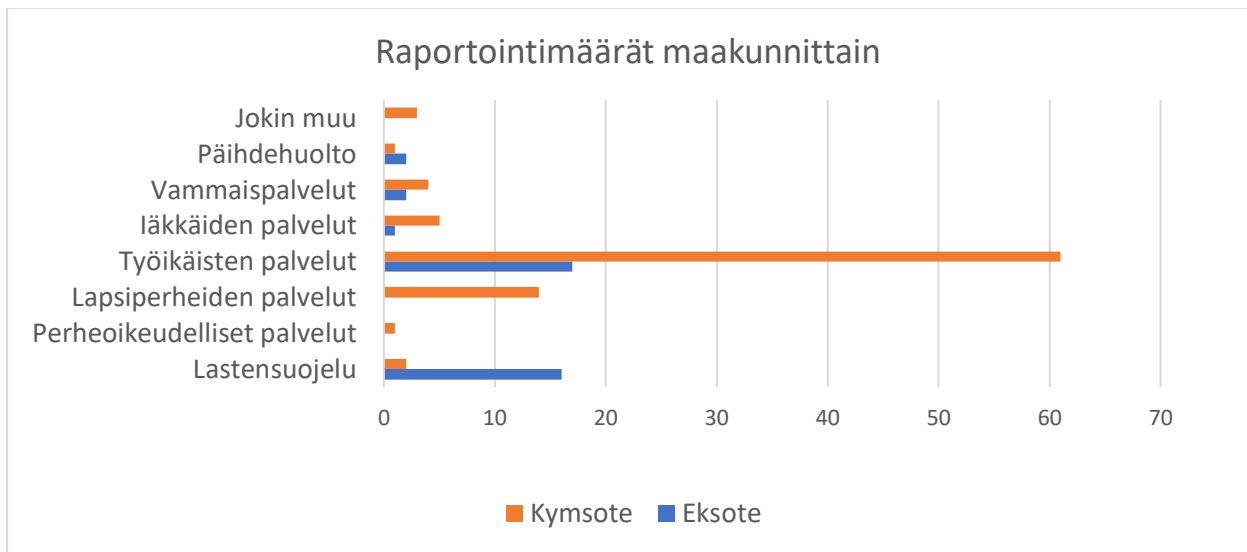
Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus Socom toimi sosiaalisen raportoinnin tuottaman tiedon vastaanottajana, kokoajana ja eteenpäin viejänä Eksotelle ja Kymsotelle. Eksoten ja Kymsoten organisaatiot ovat luoneet omat prosessinsa sosiaalisen raportoinnin tiedonkulun ja -käsittelyn etenemisestä organisaatioissa ja kuinka tieto välitetään osaksi kunnallista ja alueellista päätöksentekoa.

1.2 Tiedonkulun prosessit Eksotessa ja Kymsotessa

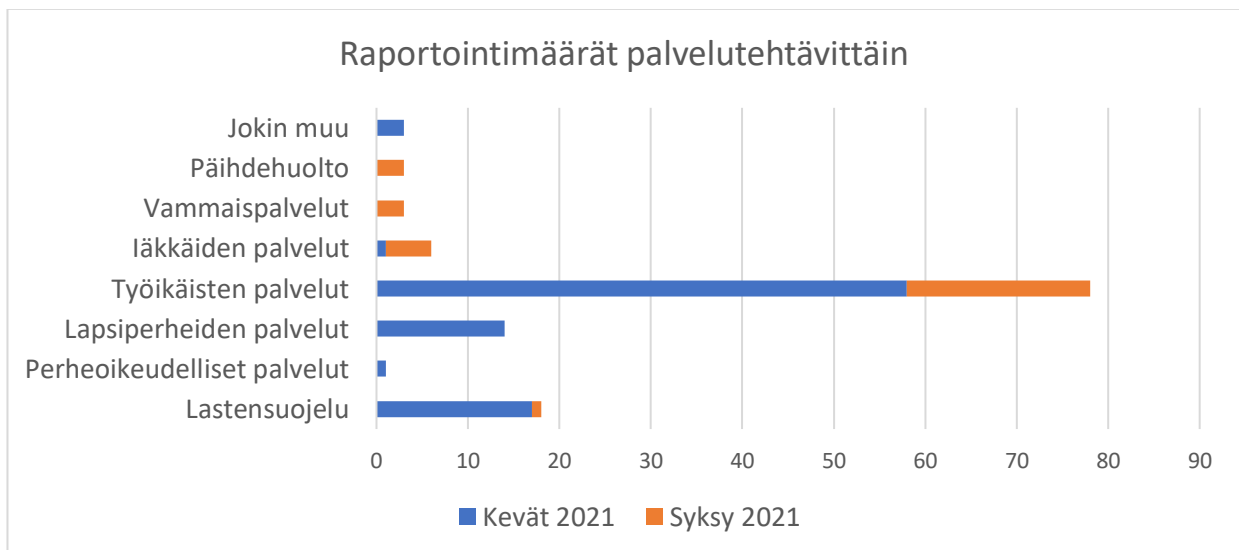

1.3 Sosiaalisen raportoinnin määrät

Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson alueella raportoitiin vuonna 2021 yhteensä 129 ilmiöstä. Ilmiöistä 91 raportoitiin Kymenlaaksosta ja 38 Etelä-Karjalasta. Kaikista ilmiöistä kolme oli positiivisia ja loput 126 negatiivisia tai muuksi luokiteltua. Asiakastyön ilmiöitä olivat kirjanneet sekä yksittäiset työntekijät että useamman työntekijän ryhmät. Lukumääriin tämä tuo haastetta, mutta kertoo sen, etteivät esiin nostetut ilmiöt ole vain yhden työntekijän havaintoja vaan laajempia tilannekuvia sosiaalihuollosta. Maakuntien lukuja tarkasteltaessa tulee huomioida väestöpohja, joka oli tilastokeskuksen mukaan 31.12.2020 Kymenlaaksossa 162 000 ja Etelä-Karjalassa 126 000. Valtakunnallisesta vertailua ei päästä tekemään, koska rakenteellisen sosiaalityön toteuttamiseen tehdyt kunta- tai maakuntakohtaiset ratkaisut ovat tällä hetkellä erilaisia.

Palvelutehtävittäin eniten raportteja tehtiin työikäisten palveluista 78, lastensuojelusta 18 ja lapsiperheiden palveluista 14. Yksittäisiä raportointeja tehtiin kevään ja syksyn raportointikaudella vammaispalveluista 6, iäkkäiden palveluista 6, päihdehuollosta 3, perheoikeudellisista palveluista 1 sekä muista palveluista 3. Muilla palveluilla tässä tarkoitetaan terveys- ja sosiaalityötä ja erikoissairaanhoidon sosiaalityötä.

1.4 Yleisiä huomioita sosiaalisesta raportoinnista Etelä-Karjalassa ja Kymenlaaksossa

Vuonna 2021 raportoidut ilmiöt voidaan jakaa kolmeen ilmiöluokkaan, jotka ovat palvelujen järjestämiseen ja saatavuuteen liittyvät ilmiöt (49), asumiseen liittyvät ilmiöt (19) sekä talouteen liittyvät ilmiöt (14). Näiden ilmiöluokkien ulkopuolelle jää kolme yksittäistä raporttia.

Vuoden 2021 sosiaalinen raportointi tuo näkyväksi voimaikkaimmin sosiaalityön asiakkaiden tarpeisiin vastaamisen erilaiset haasteet. Raporteissa tuotiin esille, ettei ollut olemassa tarpeellista resurssia/palvelua tai olemassa olevat palvelut eivät pystyneet vaikuttavasti vastaamaan nähtyyn tarpeeseen. Palvelujen järjestämisessä ja saatavuudessa nähtiin kehittämisen tarpeita muun muassa palvelujen ulkopuolelle jäävien asiakkaiden auttamiseksi, palveluihin pääsyn helpottamiseksi, palveluista toiseen sujuvan siirtymisen varmistamiseksi sekä asiakkaalle oikeanlaisen palvelun järjestämiseksi.

Asumispalvelujen ja niihin liittyvien tukimuotojen puutteet paljon palveluja tarvitsevien osalta nousivat raportoinnissa esille. Tässä ilmiöluokassa tuotiin esille paljon päihteitä käyttävien asiakkaiden asumisen järjestämishaasteet, neuropsykiatrisista ongelmista kärsivät aikuiset ja heidän asumisen tuen järjestäminen sekä asumisen taitoihin ylipäänsä liittyvät haasteet eri sosiaalihuollon asiakasryhmissä. Asumisessa nähtiin kehittämistarpeita yhteisöllisten rakenteiden luomiselle, jalkautuvan psykososiaalisen tuen lisäämiselle ja keinojen löytämiselle asumisen ongelmien varhaisempaan tunnistamiseen.

Taloudellisissa ilmiöissä korostui yhteistyön merkitys eri sosiaalipalveluiden ja taloudellisista asioista vastaavien toimijoiden välillä, esimerkkeinä Kela ja Digi- ja väestötietovirasto. Sosiaalipalveluissa nuorten aikuisten taloudenhallinnan ongelmien ratkaisemiseksi toivottiin ratkaisuja esimerkiksi talousneuvolan tyyppisestä työskentelystä. Raportointi toi näkyväksi, että taloudellisen edunvalvonnan tarpeisiin ei ole pystytty vastaamaan riittävästi ja sosiaalityössä kaivataan lisää työkaluja asiakkaiden talousvaikeuksissa auttamisessa. Maahanmuuttajaperheitä koskevana ilmiönä tuli näkyväksi lasten harrastuksista poisjäänti liian suurten harrastemaksujen vuoksi, mikä lisää osaltaan sosiaalista eriarvoisuutta.

2 SOSIAALISEN RAPORTOINNIN TULOKSET ILMIÖITTÄIN

2.1 Palvelujen järjestämisen ja saatavuuden ilmiöt

Lasten ja perheiden palveluita koskevissa raporteissa tuli näkyväksi useampia asiakasryhmiä, joiden auttamiseksi kaivataan palveluiden kehittämistä. Kummastakin maakunnasta raportoitiin lapsista ja nuorista, jotka ohjautuvat lapsiperheiden sosiaalityön tai lastensuojelun asiakkaiksi esimerkiksi koulunkäynnin ongelmien ja runsaiden poissaolojen vuoksi. Ratkaisuksi ehdotettiin varhaisen tuen lisäämistä kouluissa ja auttamisrakenteiden kehittämistä.

Yhteisenä ilmiönä näyttäytyi myös psyykkisesti oireilevat lapset ja nuoret. Erityisesti lastensuojelun ja lasten- ja nuorisopsykiatrian yhteisasiakkaiden auttamisrakenteet nähdään riittämättöminä. Kymsotessa raportoitiin ahdistuksesta kärsivistä lapsista ja psyykkisesti hyvin voimakkaasti oireilevista nuorista. Näiden asiakasryhmien tilanteiden ratkaisemiseksi toivottiin konkreettisia keinoja, kuten asiakkaiden ohjausta kehityksellisiin palveluihin ja siten yksilö- ja ryhmäkuntoutuksen saamista ahdistuneille lapsille. Psyykkisesti oireilevien nuorten auttamiseksi esitettiin psykiatristen arviointi- ja hoitajaksojen lisäämistä Kymsotessa. Eksotessa haasteena ja tarpeena tuotiin esille selkeän suunnitelman laatiminen yhteisasiakkuuksissa olevien lastensuojelun ja lasten- ja nuorisopsykiatrian asiakkaiden auttamiseksi. Tärkeäksi nähtiin yhteisten käytäntöjen luominen palveluiden saannin varmistamiseksi ja nuorisopsykiatrian osastojakson jälkeisen laitoshoidon kehittäminen.

Eksotessa raportoitiin neuropsykiatrisista oireista kärsivien lasten ja nuorten auttamisen haasteista. Heidän auttamisekseen esitettiin perheiden tarvitsemien neuropsykiatristen palveluiden järjestämistä esimerkiksi neuropsykiatrisia valmennuksia, sopeutumismennuksia ja vertaistukiryhmiä sekä nuoruusikäisille asumis- ja kuntoutusyksikköä. Lisäksi lapsien katsottiin tarvitsevan loma- ja hoitopaikkoja omaishoidon vapaiden ajaksi ja psyykkisesti oireilevien lasten omaishoidontuesta päätöksentekoon toivottiin asiantuntemuksen lisäämistä. Myös tarve nuorten perhehoitoon panostamiseksi tuotiin esille Eksotessa. Erityisesti lyhytaikaisen perhehoidon perheiden rekrytointia pidettiin merkityksellisenä ja tarpeellisenä toimena lastensuojelussa. Todettiin, että nuoruusikäisten avohuollon sijoituksiin ei ole saatavilla lyhytaikaisen perhehoidon perheitä, vaikkakin monet nuoret hyötyisivät avohuollon lyhyestä sijoituksesta perhehoidossa laitospaikkaa enemmän.

Kymsotessa raportoitiin palveluiden riittämättömästä henkilöresurssista lastensuojelun ja perheoikeudellisten palveluiden osalta. Lastensuojelun osalta toivottiin panostusta myös työntekijöiden palkkaukseen, työhyvinvoinnin ylläpitämiseen ja työn kuormittavuuden vähentämiseen. Lisäksi Kymsotessa raportoitiin lapsiperheiden sosiaalityön palvelutarpeenarviointiprosessin vaativan selkeyttämistä ja yhteistyötä toivottiin tiivistettävän huolto- ja tapaamisriita-asioissa perheoikeudellisen yksikön kanssa. Perheneuvolan ja lastensuojelun moniammatilliselle yhteistyölle toivottiin selkeitä rakenteita ja palveluilta ylipäänsä toivotaan joustamista ja mahdollisuuksia esimerkiksi yhteisten kotikäyntien tekemiseksi. Toimivien yhteistyörakenteiden luomista toivottiin erityisesti lähisuuhdeväkivaltaa kokeneiden asiakkaiden auttamiseksi, erityisesti henkistä väkivaltaa koskevien tapausten osalta.

Kymsoten muina asioina tuotiin esille, että muutos neuvolan terveydenhoitajien suorien puhelinnumeroiden poistamisesta on hankaloittanut asiakastyötä ja että Kymsoten alueella olisi

tarve parisuhdekeskuksen perustamiselle, jotta parisuhdeasioiden kanssa työskentelevät voisivat kehittää työtään yhteisesti.

Työikäisten palveluissa kummankin maakunnan yhteisenä ilmiönä näyttäytyi neuropsykiatriset asiakkaat, jotka eivät saa riittäviä ja oikea-aikaisia palveluita. Aikuisväestössä tunnistetaan asiakasryhmä, jolla on neuropsykiatrisia haasteita. Nämä asiakkaat nähdään väliinputoajina, koska heillä ei ole oikeutta erityishuoltoon tai vammaispalveluihin. Asiakkaiden auttamiseksi nähtiin tarve kehittää esimerkiksi sosiaalista kuntoutusta, tuettua asumista sekä hyödyntää laajemmin neuropsykiatrista osaamista. Kymsotessa toivottiin myös laajemmin sosiaalisen kuntoutuksen järjestämistä ja osallisuuden vahvistamista. Palvelu tulisi kohdistaa aikuisille, jotka eivät pysty sitoutumaan vielä päivä- tai työtoimintaan, mutta eivät tarvitse kotiin annettavaa asumispalvelua. Tuetun asumisen todettiin olevan tällä hetkellä kuormittunut ja välimallille nähtiin palvelutarve.

Kymsoten työikäisten palveluista raportointi keskittyi pitkälti asiakkaiden mielenterveys- ja päihdepalveluiden saatavuuden ongelmiin sekä haasteisiin näissä palveluprosesseissa. Sosiaalityöntekijät ja -ohjaajat toivat esille asiakkaiden tilanteita, joissa hoitoon pääsy ei ole onnistunut, hoitosuhteet ovat katkenneet asiakkaiden jättäessä käyntejä väliin ja asiakkaiden omatyöntekijä on vaihtunut useasti. Erityisesti päihkeitä käyttävien raskaana olevien asiakkaiden osalta haluttiin varmistaa, että hoitoon pääsyä helpotetaan. Myös palveluiden lisäämiselle ja päivätoiminnan perustamiselle nähtiin tarve Kymenlaaksossa. Aikaisemmin A-klinikka järjesti päihdeongelmallisille ja asunnottomille päivätoimintaa, missä nämä asiakkaat saivat ruoan, käydä pesulla ja pestä pyykkiä. Tälle toiminnalle todettiin olevan edelleen tarvetta.

Toimia kaivataan Kymsoten moniammatillisen yhteistyön lisäämiselle ja yhteisten palvelutarpeenarviointien laatimisen kehittämiseksi aikuissosiaalityön ja päihde- ja mielenterveystyön välillä. Työntekijät toivat esille, että esimerkiksi katkaisuhoidon ja kuntoutumisen kriteerejä tulisi selkeyttää ja siten asiakkaat osattaisiin ohjata palveluihin oikealla tavalla. Raportoitiin, että asiakkaat joutuvat myös odottamaan tarvitsemaansa päihdehoitoa pitkään ja siten resursseja näissä palveluissa tulisi lisätä. Päihkeitä käyttävien raskaana olevien asiakkaiden auttamiseksi toivottiin asiakkaiden siirtoa lastensuojeluun, jossa koettiin olevan enemmän osaamista näiden asiakkaiden auttamiseksi.

Työikäisten palveluissa kotikäyntien mahdollisuutta toivottiin tilanteissa, joissa asiakas ei kykene poistumaan kotoaan ja selvä tarve mielenterveys- ja päihdepalvelulle on olemassa. Myös Eksotessa raportoitiin työikäisten palveluista yhteistyön merkityksestä. Eksotessa raportoitiin asiakassiirroista palveluiden välillä ja siitä, kuinka rakenteita tulisi muuttaa niin, etteivät asiakkaat putoa palvelusta pois tai ettei siirtymätilanne vaaranna muuten asiakkaiden palveluiden saantia.

Eksoten työikäisten palveluiden raportoinnissa tuotiin ilmiönä esille yksinäisyys, joka tulisi tunnistetaan paremmin sosiaalityössä ja samalla luoda rakenteellista, yhteisöllistä ja toiminnallista sosiaalityötä, jossa yksinäisille olisi kohtaamisen paikkoja. Yksinäisyys näyttäytyi ilmiönä myös **iäkkäiden palveluissa**. Kymsotessa raportoitiin koronaviruspandemian tuottamasta ikäihmisten yksinäisyydestä ja sen myötä lisääntyneestä ahdistuksesta, masennuksesta ja turvattomuudesta. Raportoitiin, että korona-aikana iäkkäiden palveluissa virkistys- ja aktivointitoiminta sekä ikäihmisten kohtaamispaikat ovat olleet suljettuina. Lisäksi päiväkeskustoiminnan ryhmät ovat olleet pieniä koronarajoitusten vuoksi ja geropsykiatristen sairaalajaksojen tarve on lisääntynyt. Ratkaisuna iäkkäiden yksinäisyyteen esitettiin toimia, jotka auttaisivat tunnistamaan

geropsykiatristen asiakkaiden tarpeita paremmin sekä geropsykiatristen palveluiden kehittämistä yleisesti. Kehittämistarpeita nähtiin myös päiväkeskustoiminnassa ja tuetussa asumisessa.

Kymsotessa raportoitiin, että ikäihmisten palveluita ohjaa liiaksi kotiin vietävät palvelut ja kotona asumisen tukeminen. Aiheesta toivottaisiin enemmän keskustelua ja asiakkaille mahdollisuuksia valita välimuotoisia asumisen tai tuen malleja. Eksotessa tuotiin esille päihkeitä käyttävät ikäihmiset, joille on vaikeaa saada katkaisuhoidon jälkeistä päihdekuntoutusta tai asumista. Tähän ratkaisuksi ehdotettiin tiiviimpää ja moniäänisempää yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon välillä.

Sosiaalinen raportointi toi näkyväksi myös **ehdotuksia sosiaalityön työkäytäntöihin**. Kymsotessa ehdotettiin korvaavan työn mahdollisuuden selvittämistä ja käyttöönottoa sosiaalityössä, jolloin sairauslomalaisen olisi mahdollisuus toimia konsulttina. Sosiaalityö on pitkälti tietotyötä, jonka tekeminen ei ole kokonaan paikkaan sidottua. Nähtiin että, jos sairauslomalla pystyy ja jaksaa antaa tietonsa työyhteisön käyttöön ja olla puhelimitse konsultoitavissa, se kannattaisi hyödyntää. Eksotessa raportoitiin positiivisesti systeemisestä työtavasta, joka oli koettu hyväksi lähestymistavaksi nuorten aikuisten palveluissa sekä lastensuojelun avohuollossa. Systeemisessä työtavassa koettiin asiakkaiden tulevan tutuiksi ja asiakkaille välittyi tunne yksilöllisestä auttamisesta. Systeeminen työtapa edellyttää kohtuullista asiakasmäärää, jolloin asiakkaan kanssa työskentely koettiin aktiiviseksi ja asiakkuuksien pituuksia on voitu lyhentää.

2.2 Yhteenveto palvelujen järjestämisen ja saatavuuden ilmiöistä

	Kehittämistarpeet	Eksotessa	Kymsotessa
Lasten ja perheiden palvelut	• Varhainen tuki lasten ja nuorten runsaisiin koulupoissaoloihin	X	X
	• Psykkisesti oireilevien lasten ja nuorten avun varmistaminen: - Varhainen tunnistaminen ja palveluohjaus ahdistuneiden lasten auttamiseksi - Nuorisopsykiatrisen arvioinnin ja hoidon saatavuuden varmistaminen vakavaan psyykkiseen oireiluun (itsetuhoisuus) vastaamiseksi - Jatkokuntoutuksen järjestäminen nuorisopsykiatrisen osastohoidon jälkeen, lastensuojelun ja psykiatrian yhteisen suunnitelman laatiminen	X	X
	• Perheoikeudellisten palvelujen ruuhkautumisen purkaminen ja osaamisen hyödyntäminen huoltoriita-asioissa		X
	• Neurologisista/neuropsykiatrisista oireista kärsivien nuorten palvelujen järjestäminen	X	
	• Lyhytaikaisen perhehoidon saatavuuden varmistaminen nuoruusikäisille	X	
	• Lapsiperheiden sosiaalityön palvelutarpeenarviointiprosessin selkeyttäminen		X
	• Perheneuvolan ja lastensuojelun yhteistyön tiivistäminen		X
	• Neuvolan terveydenhoitajan suorien puhelinnumeroiden palauttaminen		X
	• Parisuhdekeskuksen perustaminen		X
Työikäisten palvelut	• Neuropsykiatrisista oireista kärsivien asiakkaiden tuen ja kuntoutuksen järjestäminen	X	X
	• Sosiaalisen kuntoutuksen kehittäminen		X
	• Matalankynnyksen päivä- ja työtoiminnan järjestäminen		X
	• Mielenterveys- ja päihdepalveluiden parantaminen: - Hoitoon pääsyn helpottaminen - Omatyöntekijyyden selkeyttäminen - Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen - Yhteisen palvelutarpeen arvioinnin kehittäminen - Katkaisuhoidon ja kuntoutuksen kriteerien selkeyttäminen - Päihdepaikkojen lisääminen - Raskaana olevien päihdeongelmaisten tilanteisiin vastaaminen - Yhteisten kotikäyntien mahdollisuus aikuissosiaalityön ja mielenterveyspalveluiden kesken		X
	• Rakenteiden luominen sujuvien asiakassiirtojen varmistamiseksi palveluiden välillä	X	
	• Erilaisten toimien toteuttaminen yksinäisyyteen vaikuttamiseksi	X	
Iäkkäiden palvelut	• Erilaisten toimien toteuttaminen ikäihmisten lisääntyneeseen yksinäisyyteen ja psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttamiseksi		X
	• Geropsykiatrisen asiakasryhmän palvelutarpeiden tunnistaminen ja kehittäminen		X
	• Välimuotoisen asumisen ja tuen järjestäminen ikäihmisille		X
	• Päiväkeskustoiminnan ja tuetun asumisen kehittäminen		X
	• Päihteitä käyttävien ikäihmisten katkaisuhoidon jälkeisen päihdekuntoutuksen/asumisen järjestäminen	X	
Työ-käytännöt	• Korvaavan työn mahdollisuuden selvittäminen sosiaalityössä		X
	• Systemisen työtavan laajentaminen eri sosiaalityön palvelutehtäviin	X	

2.3 Asumisen ilmiöt

Asumiseen liittyen Eksoten ja Kymsoten yhteisinä kehittämistarpeina raportoitiin keinoista vastata **asunnottomien asiakkaiden** tilanteisiin. Asiakkaina on päihde- ja mielenterveysongelmista kärsiviä, heikot asumisentaidot omaavia, vuokravelallisia sekä asuntonsa ja luottotietonsa menettäneitä ihmisiä. Näiden ihmisten auttamiseksi esitettiin lukuisia asumisen tuen kehittämisen toimia, kuten tilapäismajoituksen/yömajatoiminnan järjestämistä asunnottomille. Palvelun järjestämisessä pidettiin tärkeänä sosiaalialan ammattilaisten ohjauksen ja neuvonnan saatavuutta. Pitkään päihteitä käyttäville esitettiin päihteiden käytön sallivaa asumispalvelun järjestämistä. Työtapana toivotaan otettavan laajasti käyttöön Asunto ensin -malli, jossa asunnon hankkiminen on etusijalla muihin tukitoimiin nähden eli muiden ongelmien ratkaiseminen ei ole edellytyksenä asumisen järjestämiselle.

Kotona asuvien asiakkaiden auttamiseksi esitettiin Eksotessa ja Kymsotessa jalkautuvan työn kehittämistä. Mielenterveyden ongelmista kärsivien asiakkaiden auttamiseksi esitettiin Kymsotessa jalkautuvan psykiatrian akuuttipalvelun ja aikuissosiaalityön työparityön kehittämistä. Eksotessa esitettiin liikkuvan toiminnan ja jalkautuvan sosiaalityön hyödyntämistä tukiasuntotyössä. Eksoten raportoinnissa tuotiin myös esille, että aikuissosiaalityön asiakkaiden asumisen perustaidot ovat heikot ja siihen kaivattiin lisää resursseja. Esimerkiksi siivottomuus asumisen ongelmana nähtiin lisääntyneen ja asumisen tuen lisäämistä arkeen kaivattiin. Nähtiin, että asiakkaille tulisi olla palveluita tavanomaiseen elämiseen kuuluvista arjen haasteista selviytymiseen ja vaikeimpiin siivottomuutta koskeviin tilanteisiin ehdotettiin Eksoten suoraa ostopalvelumahdollisuutta ilman Kelan perustoimeentulotuen päätöstä.

Myös **eri asumismuotojen kehittämiseksi** nähtiin tarve, muun muassa ”kimppa-asumisen” hyödyntämisen, yhteisöllisyyden huomioimisen ja sosiaalisen isännöinnin käyttöönoton osalta. Sosiaalisen isännöinnin nähdään ennaltaehkäisevän asumisen kriisiytymistä, kun asioihin päästään puuttumaan ajoissa. Muina ennaltaehkäisevinä toimina ehdotettiin vuokratiloihin puuttumista nykyistä varhaisemmassa vaiheessa sekä nuorten aikuisten asumisen haasteisiin panostamista. Eksotessa raportoitiin, että nuorten aikuisten tuetun asumisen lisäämiselle on tarvetta ja tässä kehittämisessä tulisi huomioida aikaisempaa paremmin asiakkaiden yksilölliset tarpeet.

Asumisen kehittämistä ja palveluiden monipuolistamista kaivattiin kummassakin maakunnassa vammaispalvelun asiakkaiden yksilöllisiin tarpeisiin vastaamisessa. Kymsotessa raportoitiin esimerkiksi yöaikaisen hoidon järjestämisen puutteista vammaispalvelussa. Kymsotessa tuotiin lisäksi esille tarve kartoittaa välimuotoisia asumispalvelupaikkoja sairaalasta kotiutuvien asiakkaiden palvelutarpeen arvioinnin toteutumiseksi silloin, kun arviota ei ole voitu tehdä lyhytaikaisen osastohoidon aikana. Palvelun puuttumisen nähdään viivästyttävän tarpeettomasti avohoitoon siirtymistä, tai potilas saattaa kotiutua sairaalasta vaillinaisilla sosiaalipalveluilla, joka puolestaan heikentää hänen pärjäämistään avohoidossa.

2.4 Yhteenveto asumisen ilmiöistä

	Kehittämistarpeet	Eksotessa	Kymsotessa
Asuminen	Asunnottomien tilanteeseen vastaaminen Asunto ensin työtavan käyttöönotto Tilapäismajoituksen/yömajatoiminnan järjestäminen Asumispalvelun järjestäminen (myös päihteet sallivan asumisen)	X	
	Jalkautuvan/liikkuvan työn kehittäminen kotona ja tukiasunnoissa asuville	X	X
	Tuen järjestäminen asumisen taitojen opetteluun ja keinoja siivottomuuteen vastaamiseen	X	
	Eri asumismuotojen kehittäminen Kimppa-asumisen ja yhteisöllisyyden huomiointi Sosiaalisen isännöinnin käyttöönotto Nuorten aikuisten tuetun asumisen kehittäminen	X	
	Varhainen puuttuminen vuokratärsteihin	X	
	Vammaispalvelun asiakkaiden asumisen järjestäminen Asumispalveluiden monipuolistaminen ja lisääminen Yöaikaisen hoidon varmistaminen Nuoruuksikäisten asumisen järjestämisen vaikutusten arviointi vanhemman toimeentuloon Asunnon muutostöiden toteuttamisen varmistaminen	X	X
	Välimuotoisten asumispalveluiden kartoittaminen sairaalasta kotiutuville palvelutarpeen arvioinnin toteuttamiseksi		X

2.5 Taloudellisiin asioihin liittyvät ilmiöt

Taloudellisina ilmiöinä raportoitiin **Kela-yhteistyön** haasteista tietojen luovutuksen osalta sekä Kelan toimipisteiden vähentämisen vaikutuksista asiakkaiden mahdollisuuksiin hakea etuuksiaan ja hoitaa asioitaan. Aikuissosiaalityön ja Kelan välisestä yhteistyöstä raportoitiin myös positiivisesta näkökulmasta, kun yhteistyökäytäntöjen nähtiin olevan toimivia perustoimeentulotukiasioita käsiteltäessä. Sekä Eksotessa että Kymsotessa raportoitiin opintotukiuudistuksen vaikutuksista opiskelijoiden rahojen riittävyteen. Nähtiin, että opintotukilakia tulisi uudistaa siten, että toisen asteen opiskelijat voisivat nostaa opintolainan joko kuukausittain tai neljässä erässä aiemman lainsäädännön tapaan. Tällä hetkellä opiskelijat, jotka eivät hallitse rahankäyttöään, ajautuvat tilanteisiin, joissa he ovat monta kuukautta ilman tuloja. Nähtiin, että Kelan tulisi etuudet myöntävänä tahona ottaa kokonaisvaltaisempi vastuu asiakkaiden etuuskokonaisuudesta ja tällä hetkellä nuorten asioiden selvittämiseen tarvitaan paljon sosiaalityön resursseja.

E erityisesti Kymsoten syksyn 2021 sosiaalisessa raportoinnissa korostui **taloudellisen edunvalvonnan hakemusten ruuhkautuminen ja keinottomuus talousasioissa auttamisessa**. Digi- ja väestötietoviraston hakemuskäsittelyn ruuhkautuminen nähdään aiheuttavan asiakkaiden talousasioiden kriisiytymistä entisestään, kun asiakas voi menettää luottotietonsa, ulosoton määrä kasvaa tai asiakas voi joutua asunnottomaksi odottaessaan edunvalvontapäätöstä pitkään. Mikäli edunvalvonnasta tulee kielteinen päätös, ei muita valvottuja vaihtoehtoja nähty olevan. Pankki- ja talousasioiden hoitamisessa avustaminen sosiaalityön keinon raportoitiin vaikeutuneen digitalisoitumisen ja tietoturvasäännösten vuoksi. Ratkaisuehdotuksina esitettiin muun muassa yhteistyön lisäämistä sosiaalitoimen ja digi- ja väestötietoviraston kanssa, jonka seurauksena

sosiaalihuollon lausunnoille annettaisiin enemmän painoarvoa edunvalvontahakemuksia ratkaistaessa.

Myös muita ratkaisuja toivottiin otettavan käyttöön sosiaalityössä. Kymsotessa ehdotettiin välitystilien käyttömahdollisuutta, sosiaalisen luototuksen järjestämistä sekä talousneuvolan perustamista nuorten velkaantumisen helpottamiseksi. Kymsotessa raportoitiin, että asiakkaiden sairaalamaksuista johtuvaan velkaantumiseen kaivattiin yhteisiä toimintamalleja ja Eksotessa raportoitiin taloudellisten ongelmien näkyvän myös lastensuojelun asiakasperheissä, johon toivottiin aikuissosiaalityön aktiivista työskentelyä. Köyhien lapsiperheiden osalta Eksotessa raportoitiin ilmiöstä, jossa maahanmuuttaja lapset ja nuoret jäävät harrastusten ulkopuolelle, koska harrastuksia ei tueta riittävästi.

2.6 Yhteenveto taloudellisista ilmiöistä

	Kehittämistarpeet	Eksotessa	Kymsotessa
Talous	• Yhteistyö Kelan kanssa - Kelan ja sosiaalityön välistä tietojen luovutusta tulisi helpottaa - Kelan asiointipisteitä tulisi lisätä - Kelan opintolainauudistusta tulisi uudelleen tarkastella - Kelan tulisi ottaa kokonaisvaltaisempi vastuu asiakkaan etuuskokonaisuudesta	X X	X X
	• Taloudellisen edunvalvonnan haasteiden ratkaiseminen - Hakemusten nopeampi käsittely DVV:ssa - Yhteistyön lisääminen sosiaalitoimen ja DVV:n välillä		X X
	• Välitystilien käyttöönotto		X
	• Sosiaalisen luototuksen järjestäminen		X
	• Talousneuvolan perustaminen nuorten velkaantumiseen vaikuttamiseksi		X
	• Käytäntöjen luominen potilaiden sairaalamaksuvelkaantumiseen vaikuttamiseksi		X
	• Keinoja lastensuojeluperheiden talousasioissa auttamiseen yhteistyössä aikuissosiaalityön kanssa	X	
	• Vähävaraisten maahanmuuttajalapsiperheiden harrastamisen tukea lisättävä	X	

3 YHTEENVETO

Vuonna 2021 Eksoten ja Kymsoten sosiaalityöntekijät ja sosiaaliohjaajat tuottivat sosiaalisen raportoinnin kautta paljon arvokasta asiakastyöstä nousevaa tietoa. Työntekijät raportoivat monipuolisesti eri asiakasryhmien tarpeista ja ongelmista sekä millaisia haasteita asiakkaat kohtaavat palvelujärjestelmissä ja palvelujen saamisessa. Raportoinnit tuottivat myös tietoa asioista ja ilmiöistä, jotka liittyvät asiakkaiden asumiseen ja taloudellisten asioiden hoitoon. Lisäksi Raportointien kautta tuli näkyväksi, kuinka sosiaalipalveluissa joudutaan toimimaan omien, mutta myös muiden toimijoiden reunaehtojen mukaan. Sosiaalinen raportointi toimii samalla välineenä, jolla saatiin esille työntekijöiden ammatilliset näkemykset ja ratkaisuehdotukset siitä, kuinka palveluita, palvelujärjestelmiä ja eri toimijoiden yhteistyötä tulisi korjata ja kehittää vastaamaan asiakkaiden tarpeita. Muutamissa raporteissa tuotiin esille toimivia työtapoja ja käytäntöjä. Palvelujen kehittämistä varten sekä sosiaalialan osaamisen ja hyvien käytäntöjen jakamisen näkökulmasta nämä ovat myös tärkeää tietoa.

Eksote ja Kymsote ovat ottaneet vuonna 2021 sosiaalisen raportoinnin tuottaman tiedon osaksi organisaatioiden päätöksentekoa. Organisaatiot ovat sopineet tiedonkulun prosessit ja kuinka tieto käsitellään sekä viedään eteenpäin kuntiin ja muille alueen toimijoille. Sosiaalipalveluissa kohdattavat asiat ja ilmiöt, jotka kytkeytyvät asiakkaiden tilanteisiin, ovat usein monitahoisia ja -ulotteisia eikä välttämättä nopeasti ratkaistavissa olevia. Sosiaalisen raportoinnin kautta Eksote ja Kymsote ovat saaneet tietoa, jota organisaatiot voivat muun tiedon ohessa käyttää päätöksenteossa sekä resurssien ja palvelujen kohdentamisessa vastaamaan asiakkaiden tarpeita ja ongelmia. Sosiaalisen raportoinnin tarkoituksen mukaan alueilla on sosiaalisen raportoinnin käyttöönoton myötä nyt tietoa, jota voidaan hyödyntää sosiaali- ja hyvinvointipalveluiden sekä laajemmin asukkaiden toimintaympäristöjen järjestämisessä, suunnittelussa ja kehittämisessä.

Eksoten ja Kymsoten yhteistyön myötä käynnistynyt kahden alueen sosiaalinen raportointi on mahdollistanut sosiaalialan asiakastyön ilmiöiden vuositasoisen tarkastelun. Yhteistyö Eksoten, Kymsote ja Socomin välillä jatkuu sosiaalisen raportoinnin osalta myös vuonna 2022. Tavoitteena on vakiinnuttaa sosiaalinen raportointi Eksotessa ja Kymsotessa sekä tulevilla hyvinvointialueilla siten, että sosiaalinen raportointi juurtuu työntekijöille rakenteellisen sosiaalityön välineeksi sekä sosiaalisen raportoinnin tuottaman tiedon hyödyntäminen vakiintuu organisaatiossa ja alueilla päätöksenteon tukena suunniteltaessa ja kehitettäessä palveluita ja toimintoja. Rakenteellinen sosiaalityö ja sosiaalinen raportointi sen keskeisenä menetelmänä ovat tällä hetkellä myös Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen kehittämiskohteina. Tulevaisuuden tavoitteena on valtakunnallisesti yhteneväiset tiedon tuottamisen käytännöt ja hyödyntämisen tavat. Vuonna 2021 käyttöönotettu sosiaalinen raportointi luo hyvää pohjaa sekä kartuttaa tarvittavaa rakenteellisen sosiaalityön ja sosiaalisen raportoinnin osaamista tulevaisuutta varten.